

พระบรมราชาโฆวาท และพระราชกรณียกิจ สู่วิถีชีวิตและการบริหาร His Royal Highness and royal duties to way of life and management

ประไพพรรณ ละอินทร์¹

Prapaiwan La-in

บทคัดย่อ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ' ทรงมีพระบรมราชาโฆวาท และพระราชกรณียกิจ กับ ปวงชนชาวไทยนานัปการ ในการให้ทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม และทรงเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพวกเราในทุกๆ ด้าน พระราชดำรัสของพระองค์ที่มอบให้แก่พวกเราชาวไทยในหลากหลายเรื่องนั้น ล้วนแล้วแต่ มีคติสอนใจที่อยากให้ทุกคนนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อความสุขความสำเร็จ และความเจริญของเราเปรียบเสมือนเป็น 'คำสอนของพ่อ' ที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่า ส่วนหนึ่งของพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระองค์ได้ให้พระบรมราชาโฆวาทในโอกาสต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นคนดี การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม เชื่อว่าหลายๆ พระบรมราชาโฆวาทที่พระองค์มอบให้ นั้น พวกเราคงเคยได้ยินกันบ่อยๆ แต่จะมีใครรู้ไหมว่าพระบรมราชาโฆวาทนั้น เกิดขึ้นที่ไหน และเมื่อใด หากแต่ พระบรมราชาโฆวาทนั้น ควรเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์และสิริมงคลแก่ชีวิต และพสกนิกร ทุกหมู่เหล่า สามารถน้อมนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และแก้ไขปัญหาการทำงานเพื่อนำไปสู่ ความสุขความสำเร็จในชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : พระบรมราชาโฆวาท พระราชกรณียกิจ การบริหาร

¹ โรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเขตนวัน

Abstract

From the past to the present 'King Rama IX' has a royal speech and royal duties with various Thai people in allowing everyone to behave as a good person in society And he is a good example for us in every way. His royal speech given to us Thai people in many areas. All have a moral motto that everyone wants to practice for happiness and success. and our prosperity is like 'Dad's teachings' great and valuable Part of the royal speech of His Majesty King Bhumibol Adulyadej Maha Bhumibol Adulyadej the Great, who gave the royal speech on various occasions about how to behave as a good person, work and live in society believe that many the royal

speech that he gave We've probably heard each other often. But will anyone know that the royal speech Where and when it happened, but the royal sermon should be highly propagated for the benefit and prosperity of life. and the people of all groups can be adapted to practical use in daily life. and solve work problems to lead to happiness and success in their own life as well

Keywords : His Majesty the King royal duties, administration.

บทนำ

จากการศึกษาพระบรมราโชวาท และพระราชกรณียกิจของพระบรมชนกชาติเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงให้ความสำคัญและทรงงานทุกด้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นผลดีสำหรับส่วนรวมสำหรับความสุขและมั่นคงของประชาชน แต่ในบทความนี้ผู้เขียนขออนุญาตกล่าวถึงพระบรมราโชวาท ที่เกิดขึ้นในพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนบทความ ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะทรงถือว่า “ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์ ” ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2518

รวมทั้งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 มีความตามลำดับดังนี้

“...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรม ของบุคคล...”

“...ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของทั้งชีวิตและส่วนรวม คือ การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานส่งเสริม ความเจริญมั่นคงเกือบทุกอย่างในบุคคล และประเทศชาติ...”

“...การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ ให้เป็นทรัพยากรทาง ปัญญาที่มีค่าของชาติ...”

“...งานด้านการศึกษาเป็นงาน สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อม ของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว รัชนีบ้านเมือง ของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วน เสื่อมทรามลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจจะ เอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่าง แน่นนอน เราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น...”

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมานี้ แสดงให้เห็นถึงพระราชดำริที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งยังพระราชทานพระราชดำริให้เห็นว่าประเทศชาติจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ ก็ด้วยการพัฒนาบุคคลของชาติให้มีคุณภาพโดยการให้การศึกษ

ผู้บริหารสถานศึกษา เดิมคือ ครู ครูผู้อาสาทำงานในด้านการบริหาร ด้วยเหตุปัจจัยอยาก สนับสนุน ส่งเสริม ดำเนินการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนา และสามารถดำเนินงานด้วยความ สะดวก รวดเร็ว คล่องตัวมากยิ่งขึ้น

พระบรมราโชวาท และพระราชกรณียกิจ สู่วิถีชีวิตและการบริหาร

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 กรกฎาคม 2506

"ธรรมดาคูครูก็ปรารถนาความก้าวหน้าและความดีของลูกศิษย์ ก็ต้องมีความเข้าใจในลูกศิษย์ที่ดี ในเวลาเดียวกันลูกศิษย์ก็ต้องพยายามที่จะเข้าใจว่าครูมีความปรารถนาอย่างไร ครูก็เป็นคนเหมือนกัน ถ้าสามารถที่จะทำให้ครูมีความรู้สึกลูกศิษย์มีความนับถือและปรารถนาดีต่ออาจารย์และครูด้วย ก็ทำให้สามารถที่จะให้ความรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ยอมสละเวลา กำลังทุกประการ ที่จะให้ลูกศิษย์ก้าวหน้า และเมื่อลูกศิษย์ก้าวหน้า คือได้รับความรู้ดี ทั้งในวิชาการ ทั้งในความรู้รอบตัวในชีวิต ก็ปลื้มใจ"

พระบรมราชาวาทที่แฝงในพระราชกรณียกิจ ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่พระองค์ท่านเคยทรงพระราชดำรัสไว้ในงานเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ อาทิ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทุก ๆ พระบรมราชาวาท ล้วนเป็นถ้อยคำที่พระองค์ท่านทรงแนะนำ สั่งสอนให้รู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นงานของผู้บริหาร และครู ที่ต้องอ่านไว้เป็นข้อคิด เตือนสติ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต รวมถึงปลูกฝังศิษย์ให้รับรู้และรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ซึ่งได้ทรงพระราชทานไว้เพื่อดำรงความเป็นชาติ และการดำเนินชีวิตไว้ในหลายด้าน ดังนี้

ประเพณีของชาติไทย...

1. “ประเพณีทั้งหลายย่อมมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน เรามีประเพณีของชาติไทยเป็นสมบัติ เราควรจะยินดีอย่างยิ่งและช่วยกันส่งเสริมรักษาไว้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ”

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 21 เมษายน 2503

ความเจริญของชาติ...

2. “ความเจริญของประเทศชาติ เป็นความเจริญส่วนรวม ซึ่งเกิดจากผลงานหรือผลของการกระทำของคน ทั้งชาติ ถ้าวัดได้ว่าทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำประโยชน์ให้แก่ชาติ ตามความถนัดและความสามารถ และเกื้อกูลกันและกัน ไม่มีผู้ใดจะอยู่ได้และทำงานให้แก่ประเทศชาติได้โดยลำพังตนเอง”

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2513

การปิดทองหลังพระ...

3. “การปิดทองหลังพระนั้น เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องปิด ว่าที่จริงแล้วคนโดยมาก ไม่ค่อยชอบปิดทองหลังพระกันนัก เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็น แต่ถ้าทุกคนพากันปิดทองแต่ข้างหน้า ไม่มีใครปิดทองหลังพระเลย พระจะเป็นพระที่งามบริบูรณ์ไม่ได้”

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 กรกฎาคม 2506

คนไม่มีความสุจริต...

4. “คนไม่มีความสุจริต คนไม่มีความมั่นคง ชอบแต่มั่งง่าย ไม่มีวันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ”

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12 กรกฎาคม 2522

การพัฒนาทุกสิ่ง อยู่กับพื้นฐานที่ดี...

5. “การจะพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้เจริญนั้น จะต้องสร้างและเสริมขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อนทั้งสิ้น ถ้าพื้นฐานไม่ดีหรือคลอนแคลนบกพร่องแล้ว ที่จะเพิ่มเติมเสริมต่อให้เจริญขึ้นไปอีกนั้น ยากนักที่จะทำได้ จึงควรจะเข้าใจให้แจ้งชัดว่า นอกจากจะมุ่งสร้างความเจริญแล้ว ยังต้องพยายามรักษาพื้นฐานให้มั่นคง ไม่บกพร่อง พร้อม ๆ กันได้”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2523

จิตใจที่เป็นกลาง...

6. “หลักของคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ก่อนจะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้ตั้งมั่น และให้จิตสว่างแจ่มใส ซึ่งเมื่อฝึกหัดจนคุ้นเคยชำนาญแล้ว จะกระทำได้คล่องแคล่ว ช่วยให้สามารถแสดงความรู้ ความคิด ในเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ได้ชัด ไม่ผิดทั้งหลักวิชาทั้งหลักคุณธรรม”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2535

ความจริงใจต่อผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ...

7. “ความจริงใจต่อผู้อื่นเป็นคุณธรรมสำคัญมาก สำหรับผู้ที่ต้องการความสำเร็จและความเจริญ เพราะช่วยให้สามารถขจัดปัดเป่าปัญหาได้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอันเกิดจากความกินแหนงแคลงใจ และเอารัดเอาเปรียบกัน นอกจากนี้ ยังทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และความร่วมมือสนับสนุนจากทุกคนทุกฝ่าย ที่ถ้อยมั่นในเหตุผลและความดี ผู้มีความจริงใจจะทำการสิ่งใดก็มักสำเร็จได้โดยราบรื่น”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 11 กรกฎาคม 2535

ศิลปะวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ควรไปคู่กัน...

8. “การศึกษาด้านศิลปะวัฒนธรรมเป็นการศึกษาที่สำคัญ และควรจะดำเนินควบคู่กันไปกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เพราะความเจริญของบุคคล ตลอดจนถึงความเจริญของประเทศและของโลกโดยส่วนรวมด้วยนั้น มีทั้งทางวัตถุและจิตใจ ความเจริญทั้งสองทางนี้ จะต้องประกอบกันเกื้อกูลและส่งเสริมกันพร้อมมูล จึงจะเกิดความเจริญที่แท้จริงได้ ประเทศทั้งหลายจึงต่างพยายามส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปะวัฒนธรรมนี้ พร้อมกันไปกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2535

ไม่ศรัทธางาน ผลงานย่อมบกพร่อง...

9. “งานทุกอย่างมีบุคคลซึ่งมีชีวิตจิตใจ มีความนึกคิดเป็นผู้กระทำ ถ้าผู้ทำมีจิตใจไม่พร้อมจะทำงานเช่น ไม่ศรัทธาในงาน ไม่สนใจผูกพันกับงาน ผลงานที่ทำก็ย่อมบกพร่อง ไม่คงที่ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติมีศรัทธา เข้าใจซึ่งถึงประโยชน์ของงาน พร้อมใจและพอใจที่จะขวนขวายปฏิบัติงานโดยเต็มกำลังความสามารถ งานจึงจะดำเนินไปได้โดยราบรื่น และบรรลุผลตามที่มุ่งหมาย”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2536

ความคิดนั้นสำคัญมาก...

10. “ความคิดนั้นสำคัญมาก ถือได้ว่าเป็นแม่บทใหญ่ของคำพูดและการกระทำทั้งปวงกล่าวคือ ถ้าคนเราคิดดี คิดถูกต้อง ทั้งตามหลักวิชาและคุณธรรม คำพูดและการกระทำก็เป็นไปในทางที่ดีที่เจริญ แต่ถ้าคิดไม่ดีไม่ถูกต้องคำพูด และการกระทำก็อาจก่อความเสียหาย ทั้งแก่ตัวเองและส่วนรวมได้ ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่บุคคลจะพูดจะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อนว่า กิจที่จะทำ คำที่จะพูด ผิดหรือถูก เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษเสียหาย เป็นสิ่งที่ควรพูด ควรกระทำ หรือควรงดเว้น เมื่อคิดพิจารณาได้ดังนี้ ก็จะสามารถยับยั้งคำพูดที่สมควรหยุดยั้ง การกระทำที่ไม่ถูกต้อง พูดและทำแต่สิ่งที่จะสัมฤทธิ์ผลเป็นคุณ เป็นประโยชน์ และเป็นความเจริญ”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 9 กรกฎาคม 2540

คิดก่อนพูดและก่อนทำ...

11. “ความคิดนั้นเป็นแม่บทใหญ่ของการพูดและการกระทำ เพราะกิจที่จะทำคำที่จะพูดทุกอย่างล้วนสำเร็จมาจากความคิด การคิดก่อนพูดและก่อนทำจึงช่วยให้บุคคลสามารถยับยั้งคำพูดที่ไม่สมควร หยุดยั้งการกระทำที่ไม่ถูกต้อง”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2540

พูดจริงทำจริง...

12. “ผู้หนักแน่นในสัจจะ พูดอย่างไรทำอย่างนั้น จึงจะได้รับความสำเร็จ พร้อมทั้งความศรัทธา เชื่อถือ และความยกย่องสรรเสริญจากคนทุกฝ่าย การพูดแล้วทำ คือพูดจริงทำจริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมเกียรติคุณของบุคคลให้เด่นชัด”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2540

การรู้จักประมาณตน...

13. “การรู้จักประมาณตน ได้แก่ การรู้จักและยอมรับว่าตนเองมีภูมิปัญญาและความสามารถด้านไหน เพียงใด และควรจะทำงานด้านไหน อย่างไร การรู้จักประมาณตนนี้ จะทำให้คนเรารู้จักใช้ความรู้ความสามารถ ที่มีอยู่ได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน และได้ประโยชน์สูงสุดเต็มตามประสิทธิภาพ ทั้งยังทำให้รู้จักขวนขวายศึกษา หาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ยิ่งสูงขึ้น”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 18 กรกฎาคม 2541

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ...

14. “การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตใหญ่ขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจให้พร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติสืบไป”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศาสตร์ ประสานมิตร 13 ธันวาคม 2505

งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญ...

15. “งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ขณะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ว่า ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงพูดได้เต็มปากแล้วว่า เราจะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศาสตร์ ประสานมิตร 12 ธันวาคม 2512

การฝึกฝนคือการศึกษาอีกขั้นหนึ่ง...

16. “การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือ การสอนและการฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผล สติปัญญา และหาหลักการชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญงอกงาม ทั้งทางกายและทางความคิด ผู้ทำงานด้านการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ และได้รับความยกย่องเป็นอย่างสูงตลอดมา ในฐานะที่เป็นผู้ให้ชีวิตจิตใจตลอดจนความเจริญทุกอย่างแก่อนุชน...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศาสตร์ ประสานมิตร 29 พฤศจิกายน 2514

การให้การศึกษา คือการสร้างสรรค้ความรู้...

17. “การให้การศึกษานั้น กล่าวโดยจุดประสงค์ที่แท้จริง คือการสร้างสรรค้ความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง มั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุขเพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้ตามควรแก่อรรถภาพ ผู้ทำหน้าที่ ด้านการศึกษาทุกฝ่ายทุกระดับ ควรจะได้มุ่งทำงานเพื่อวัตถุประสงค์นี้ยิ่งกว่าสิ่งใด...”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 27 พฤศจิกายน 2515

การศึกษาที่ดี จำต้องใช้ความรอบรู้กว้างขวาง...

18. “การให้การศึกษาที่ดีนั้น เป็นงานที่ละเอียดลึกซึ้งมาก จำเป็นต้องใช้ความรอบรู้อัน กว้างขวาง ใช้ความสุ่มรอบคอบ ประกอบด้วยความตั้งใจและความเพียรพยายามอย่างแรงกล้า จึงจะ ทำได้สำเร็จ...”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 28 พฤศจิกายน 2515

การแนะนำส่งเสริมบุคคลให้เจริญงอกงามในการเรียนรู้...

19. “การให้การศึกษานั้น คือ การแนะนำส่งเสริมบุคคล ให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำตามอรรถภาพของตนโดยมีจุดมุ่งหมาย ในที่สุดให้สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีในตัวออกมาใช้ ให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลตนเกื้อกูลผู้อื่นได้ โดยสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนกัน เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมเป็นประเทศได้...”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก 21 พฤศจิกายน 2516

การให้การศึกษาถือว่าเป็นการให้สิ่งสำคัญที่สุด...

20. “การให้การศึกษาถือว่าเป็นการให้สิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบ ให้แก่นุชน ทั้งทางความรู้ความสามารถ ทั้งทางจิตวิญญาณ ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษากทุกตำแหน่งหน้าที่ จึง มีความรับผิดชอบอย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมือง ในการสร้างพลเมืองที่ดี...”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 20 มิถุนายน 2520

ความฉลาดรู้...

21. “การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่า ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือ รู้แล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ การศึกษาเพื่อความฉลาดรู้มีข้อปฏิบัติที่น่าจะ ยึดเป็นหลักอย่างน้อยสองประการ ประการแรกเมื่อจะศึกษาสิ่งใดเรื่องใดให้รู้จริง ควรจะศึกษา

ให้ตลอด ครบถ้วนทุกแง่มุม ไม่ใช่เรียนรู้แต่เพียงบางส่วนบางตอน หรือฟังเล็งเฉพาะแต่เพียงบางแง่มุม อีกประการหนึ่งซึ่งจะต้องปฏิบัติประกอบพร้อมกันไปด้วยเสมอ คือต้องพิจารณาศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ และเที่ยงตรงเป็นกลาง”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 22 มิถุนายน 2523

ศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์...

22. “การศึกษานั้น ไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตนหรือจะให้แก่ผู้อื่น สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้ผลเป็นคุณเป็นประโยชน์ มิฉะนั้นจะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น ทำให้เสียเวลาและเสียประโยชน์ไปเปล่า ๆ วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นคืออย่างไร กล่าวโดยความคิดรวบยอด ก็คือการทำให้อุทิศตนมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วน เพียงพอทั้งในสาขาวิชาความรู้ ส่วนความคิดวินิจจัย ส่วนจิตใจและคุณธรรมความประพฤติ ส่วนความขยันอดทน และความสามารถในอันที่จะนำความรู้ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานของตนเองให้ได้จริง ๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยมีความสุข ความเจริญมั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมืองได้ตามควรแก่ฐานะด้วย”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 23 มิถุนายน 2523

ความคิด จิตใจ และความประพฤติ...

23. “วัตถุประสงค์สำคัญของการให้การศึกษานั้น คือการฝึกฝนอบรมให้อุทิศตนมีปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับชีวิต อย่างครบครันเพียงพอ ทั้งในสาขาวิชาความรู้ ส่วนความคิดวินิจจัย ส่วนจิตใจและความประพฤติ ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แห่งการสร้างความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 26 มิถุนายน 2523

เปิดตาเปิดใจที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ...

24. “การศึกษาด้านวิชาการ ได้แก่ การชวนขยายเปิดตาเปิดใจที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ ทั้งโดยทางกว้างและทางลึก รู้แล้วก็นำมาคิดพิจารณาให้ได้ประเด็น ให้เห็นส่วนที่เป็นเหตุส่วนที่เป็นผล ให้เห็นลำดับความเกาะเกี่ยวต่อเนื่องของเหตุและผลนั้นตลอดจนถึงผลสรุป ให้เข้าใจโดยแจ่มแจ้งแน่ชัด เพื่อให้กำหนดจดจำ ทั้งโดยหลักทฤษฎี ทั้งโดยเนื้อความเป็นมา แล้วนำไปสั่งสอนหรือนำไปเทียบเคียงใช้ในการงาน ในการแก้ปัญหาชีวิตต่อไป”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 27 มิถุนายน 2523

วิชาการ การปฏิบัติต้องเรียนรู้ไปพร้อมกัน...

25. “การศึกษาที่มุ่งทำเพื่อส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิตร และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวิจฉัยและความประพฤติปฏิบัติ

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 28 มิถุนายน 2523

บ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชน...

26. “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด”

พระบรมราชาวาทพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ที่ได้รับพระราชทานรางวัล 2524

ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้”...

27. “ความรู้ นั้นสำคัญยิ่งใหญ่ เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาดสามารถและความเจริญก้าวหน้า มนุษย์จึงใฝ่ศึกษากันอย่างไม่รู้จักสิ้น... การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่า ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ การศึกษาเพื่อความฉลาดรู้มีข้อปฏิบัติที่น่าจะยึดเป็นหลักอย่างน้อยสองประการ ประการแรกเมื่อจะศึกษาสิ่งใดเรื่องใดให้รู้จริง ควรศึกษาให้ตลอด ครบถ้วนทุกแง่มุม ไม่ใช่เรียนรู้อยู่แต่เพียงบางส่วนบางตอน ...อีกประการหนึ่งซึ่งจะต้องปฏิบัติประกอบพร้อมกันไปด้วยเสมอ คือต้องพิจารณาศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ และเที่ยงตรงเป็นกลาง ไม่ยอมให้รู้เห็นและเข้าใจตามอำนาจความเห็นยวนำของอคติ”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 22 มิถุนายน 2524

การเรียนรู้มีอยู่ 3 ลักษณะ...

28. “ลักษณะของการศึกษาหรือการเรียนรู้ นั้น มีอยู่สามลักษณะ ได้แก่ เรียนรู้ตามความรู้ ความคิด ของผู้อื่นอย่างหนึ่ง เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผลอย่างหนึ่ง กับเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญอีกอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ทั้งสามลักษณะนี้ จำเป็นจะต้องกระทำไปด้วยกัน ให้สอดคล้องและอุดหนุนส่งเสริมกัน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้จริง พร้อมทั้งความสามารถที่จะนำมาใช้ทำการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้ กล่าวคือ การเรียนรู้ทุก

อย่างนั้น จะต้องเรียนตามความรู้ของผู้อื่นก่อนเป็นเบื้องต้น เมื่อรู้แล้วจึงนำมาพิจารณาให้เห็นแจ่มชัดละเอียดลงไปอีกชั้นหนึ่ง ให้ถึงเนื้อหาสาระ อันจะอ้างอิงอาศัยเป็นหลักฐานได้ มิให้เป็นการเรียนรู้อย่างเลื่อนลอย แต่เมื่อถึงขั้นที่สองนี้แล้ว ก็ยังถือว่าจะนำมาใช้การได้ให้ได้ผลแน่นอนจริง ๆ ไม่ได้ ยังจำเป็นต้องนำความรู้ขึ้นมาปฏิบัติฝึกฝนอีกให้เกิดผลประจักษ์แจ้ง และเกิดความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญขึ้นพร้อมกันไปด้วย จึงจะนำไปใช้ปฏิบัติให้สำเร็จผลได้ไม่ขัดข้อง”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 25 มิถุนายน 2524

การศึกษาอีกทางหนึ่ง คือการสังเกต รับฟัง...

29. “การศึกษาเพิ่มเติมที่แต่ละคนพึงกระทำนั้น กล่าวได้ว่ามีอยู่สองทาง ทางหนึ่งคือศึกษาค้นคว้าจากตำราตำรา และวิเคราะห์วิจัยตามระบบและวิธีการ ที่ปฏิบัติกันในมหาวิทยาลัย อีกทางหนึ่งคือสดับรับฟัง สังเกต จดจำจากการกระทำคำพูดของบุคคล รวมทั้งเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ประสบผ่าน แม้แต่อุปสรรคความผิด พลาดของตนเอง ก็อาจนำมาคิดพิจารณาให้เป็นบทเรียนที่ทำให้เกิดความรู้ ความคิด ความฉลาด ได้ทั้งสิ้น”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 21 กรกฎาคม 2525

ด้านความเป็นครู...

30. พระบรมราชาบาทด้านความเป็นครู “ในฐานะที่ต้องออกไปทำหน้าที่เป็นครูของผู้อื่น จำจะต้องสร้างสมรรถนะต่าง ๆ ให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น และรู้จักวางตัวให้สมกับเป็นผู้มีหน้าที่สั่งสอนและอบรมเยาวชน ควรจะตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและช่วยกันขจัดปัญหาเยาวชนให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว และส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์และความประพฤติดี เพื่อเป็นกำลังในการที่จะสร้างประเทศชาติต่อไป”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 29 ธันวาคม 2502

ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น...

31. “ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ไซ้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้น ต่างกับการอบรม การสอน คือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรม เป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษา ประสานมิตร 15 ธันวาคม 2503

ครูต้องตั้งมั่นในศีลธรรม...

32. “เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบต่อไป งานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครู จะต้องตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมและพยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้ นอกจากนี้จงวางตัวให้สมกับที่เป็นครู ให้นักเรียนมีความเคารพนับถือ และเป็นที่เลื่อมใสไว้วางใจจากผู้ปกครองของนักเรียนด้วย”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษา ประสานมิตร 13 ธันวาคม 2505

ครูที่ดีควรต้องมีความรู้ดีด้วยเสมอ...

33. “เพราะครูที่ดีควรต้องมีความรู้ดีด้วยเสมอ ท่านทั้งหลายได้รับปริญญาทางการศึกษาแล้วในวันนี้ ต่อไปจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างยิ่งต่อประเทศชาติ เพราะท่านจะออกไปเป็นผู้ให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชน ผู้จะเติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าของปกครองประเทศในอนาคตและการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานของเยาวชนในปัจจุบันมีความจำเป็นเพื่ออนาคตของชาติมาก เพราะฉะนั้น เมื่อท่านเห็นความสำคัญของการเป็นครู และเมื่อท่านได้เลือกหน้าที่ของท่านเช่นนี้แล้ว ท่านต้องพยายามทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษา ประสานมิตร 2 ธันวาคม 2507

เจริญขึ้น หรือเสื่อมลง ขึ้นอยู่การศึกษาของ ประชาชน...

34. “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน แต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดของชาติในวันข้างหน้า ท่านทั้งหลายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น เมื่อท่านออกไปเป็นครู ท่านต้องพยายามทำหน้าที่ของท่านให้สำเร็จโดยสมบูรณ์”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษา ประสานมิตร 2 ธันวาคม 2508

สิ่งสำคัญคือให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณา...

35. “การสอนให้นักเรียนมีความรู้ดีเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่มีสิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นอีก คือ จะต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณา นำวิชาความรู้นั้นไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานได้ด้วยการศึกษาที่ให้ทั้งวิชาการและวิธีใช้วิชาโดยถูกต้องเช่นนี้ จึงจะเป็นการศึกษาที่ดี”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 15 ธันวาคม 2509

ไม่ลบหลู่ ไม่ลืมนคร...

36. “โดยเราเคารพยกย่องครูมาก สงเคราะห์ครูเข้าในบุพการีรองจากบิดามารดา ไม่ว่าผู้ใดแม้มียศศักดิ์อำนาจเพียงใด ก็ยังยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลืมนคร เพราะเรารู้ว่าครูเป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่ยืนเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 19 ธันวาคม 2511

เป็นครูแล้วลูกศิษย์จะต้องนับถือได้...

37. “ในที่นี้ผู้เป็นครูก็มี ที่จะเป็นครูก็ต้องนึกถึงความรับผิดชอบเหมือนกัน เพราะว่าถ้าเป็นครูแล้วลูกศิษย์จะต้องนับถือได้ ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับที่เป็นครู ไม่ใช่วางตัวอย่างหนึ่งแล้วมาสอนอีกอย่างหนึ่ง ลูกศิษย์เขาเอาอย่าง ครูต้องสาธิตให้นักเรียนเห็นว่าในชีวิตนี้เราควรจะทำอะไร ถ้าเราสาธิตให้นักเรียนวางตัวให้ดี มีศีลธรรม ก็เชื่อว่าเด็กนักเรียนจะเชื่อฟังและเชื่อตาม เพราะเขาเห็นว่าเหมาะสมดี เขาก็เลื่อมใส เขาก็มีหวังว่าจะเป็นเด็กที่ดี แล้วจะเป็นนักเรียนเป็นนักศึกษา เป็นครูต่อไปก็อาจเป็นไปได้ เป็นคนที่ดี ทำงานหน้าที่ของพลเมืองดีต่อไป”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 19 ธันวาคม 2512

การแนะแนวทางการประพฤติและจิตใจ...

38. “เป็นหน้าที่...ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษา ที่จะต้องช่วยเหลือด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะแนวมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแนะแนวทางการประพฤติและจิตใจซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ความคิดที่ปราศจากโทษ ให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปรานี สงเคราะห์อนุเคราะห์และนำพาไปสู่ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดความมั่นใจ และมีกำลังใจที่จะทำความดี”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก 30 พฤศจิกายน 2515

งานครูคือการสร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์...

39. “งานครูนั้นจัดเป็นงานสำคัญ เพราะเท่ากับเป็นการสร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์เยาวชนในปัจจุบันเป็นเยาวชนที่อุดมไปด้วยพลังกายพลังใจ และพลังยากรู้อยากเห็นอยากเปลี่ยนแปลง หาก

เขาได้รับการอบรมกล่อมเกล่าที่ถูกทาง เขาเหล่านั้นจะเป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง ส่งเสริมให้ประเทศชาติรุ่งเรืองและมั่งคั่งยิ่ง”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 13 พฤศจิกายน 2516

อาชีพครูคืออาชีพที่มีเกียรติ...

40. “อาชีพครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องมาแต่โบราณว่า เป็นอาชีพที่มีเกียรติ จึงควรจะได้พิจารณากันว่า เกียรติยศนั้นคืออะไร ประชาชนผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า ทุกคนควรเป็นคนที่มีเกียรติ เพราะคนที่มีเกียรตินั้น คือ คนที่ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ใด ทั้งเป็นผู้ขยัน และสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน ทำตนให้เป็นที่เชื่อถือ เป็นคนกล้าและอาจหาญต่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในที่ทั้งปวง”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 14 พฤศจิกายน 2516

ชีวิตที่สะอาดบริสุทธิ์ เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้...

41. “ชีวิตครูควรเป็นชีวิตที่สะอาดบริสุทธิ์ เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ สามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม อันเหมาะสมแก่การเป็นพลเมืองดีของชาติ ด้วยความรู้และคุณธรรมซึ่งท่านทั้งหลายได้เพียรสั่งสมไว้ ครูจึงจะสมเป็นปูชนียบุคคลได้ตามคติที่เชื่อกันมาแต่โบราณ หากครูหวั่นไหวไปตามโลกธรรมเสียแล้ว ความเป็นปูชนียบุคคลก็ย่อมเป็นที่เคลือบแคลงสงสัย ผู้ถืออาชีพครูจึงพึงปฏิบัติงานของตนด้วยความรู้ อันมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับ จึงจะสมกับการเป็นปูชนียบุคคล”

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม 26 พฤศจิกายน 2516

แม่พิมพ์ของชาติ...

42. “เพราะทุกท่านส่วนใหญ่จะออกไปทำหน้าที่ครูบาอาจารย์ เป็นแม่พิมพ์ของชาติ จึงต้องเป็นแม่พิมพ์ที่ดี ให้กุลบุตรกุลธิดา ซึ่งเป็นศิษย์ของท่านเจริญรอยไปตามไปในทางที่ดีงาม จะต้องสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าเราเป็นครู จะต้องปลูกฝังศิษย์ทั้งด้านความรู้ ความประพฤติ และหลักอันดีงาม ไม่ใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น เราสอนด้านไหนก็ย่อมจะเน้นหนักในด้านนั้นเป็นธรรมดา จะต้องสอดแทรกด้านอื่น ๆ ตามโอกาสและความเหมาะสม”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม 27 พฤศจิกายน 2517

หน้าที่ครู หน้าที่ศิษย์...

43. “ครูมีหน้าที่ที่จะต้องสั่งสอนแนะนำศิษย์ และศิษย์มีหน้าที่ที่จะต้องเรียนรู้จากครู การที่ให้ศิษย์เรียนรู้จากครู หาได้ทำให้ศิษย์ขาดความริเริ่มหรือขาดอิสระภาพไปได้ประการใดไม่”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 30 มิถุนายน 2519

การสั่งสอนศิษย์...

44. “ในการสั่งสอนศิษย์นั้น มีความจำเป็นอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากด้วย ที่จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาและ วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเองในเนื้อหาสาระ ตลอดจนกฎและหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้แล้วใช้ได้เอง โดยมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้หรือการทำตามบทเรียนนั้น ๆ อย่างแนบใจ ด้วยการให้การศึกษแก่ศิษย์โดยหลักการนี้ จะทำให้ได้ประโยชน์ถึงสองชั้น อย่างหนึ่งคือทำให้ครูได้ฝึกฝนตนเองให้ชำนาญในการใช้ทั้งหลักวิชาครูทั้งหลักวิชาสามัญ อีกอย่างหนึ่งจะทำให้ศิษย์เล่าเรียนวิชาการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์ตรงกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษ”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 23 มิถุนายน 2420

ให้คนได้เรียนดี...

45. “หน้าที่ของผู้จัดและผู้ให้การศึกษานั้น กล่าวอย่างสั้นที่สุดก็คือการ “ให้คนได้เรียนดี” เพื่อที่จะสามารถทำการงานสร้างตัวและดำรงตัวให้เป็นหลักเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ การให้เรียนดีนั้นจะอย่างไร ข้อแรกจะต้องสอนให้มีวิชาการที่ดี ที่ถูกต้องและแน่นแฟ้นให้มีความสามารถและมีหลักการในการปฏิบัติ ข้อสอง ต้องฝึกหัดอบรมในจิตใจและความประพฤติปฏิบัติ ให้รู้เหตุรู้ผลและความผิดชอบชั่วดี เพื่อมิให้คนความรู้ไปใช้ทางเบียดเบียนกันและกัน ข้อที่สาม ต้องให้มีกำลังและสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ ผู้ที่ได้รับการศึกษครบถ้วนเหมาะสมกันทุกด้านดังนี้ เชื่อได้ว่าจะเป็นผู้เข้มแข็งสามารถเต็มที่ในการปฏิบัติ ทั้งทางกายและทางคงความคิดจิตใจ จะกระทำหน้าที่การงานใดก็จะมุ่งหวังผลประโยชน์ที่แท้จริงของหน้าที่การงานนั้นเป็นใหญ่ ไม่หลงทาง ทั้งจะสามารถปฏิบัติบริหารอย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุผลอันสมบูรณ์ได้ด้วย”

พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 25 มิถุนายน 2521

เยาวชน...

46. “ในการให้การศึกษแก่ผู้อื่นโดยเฉพาะแก่เยาวชน การให้การศึกษานั้น กล่าวสั้น ๆ โดยความหมายรวบยอด คือการช่วยให้บุคคลค้นพบวิถีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัธยาศัย ตามนัยนี้ผู้สอนมีหน้าที่ต้องหาความรู้ และวิถีดำเนินชีวิตมาให้ศิษย์ได้รู้ได้ทราบ

เพื่อให้สามารถเรียนรู้ต่อไป และดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยดี จนบรรลุจุดหมาย ความรู้กับวิธีการนั้นมีอยู่ แล้วครบถ้วนพร้อมมูล ผู้ใดมีอุปบาย หรือมีกระบวนการคิดการปฏิบัติอันแยบคาย ย่อมแสวงหาและหยิบยกมาใช้ได้ โดยถูกต้องพอเหมาะพอดีตามต้องการ”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 19 มิถุนายน 2522

การศึกษานอกระบบ...

47. การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาภายหลังสำเร็จจากมหาวิทยาลัย จึงมีความสำคัญยิ่งยวด ในการสร้างเสริมผู้ผ่านการศึกษาในระบบมาแล้ว ให้มีปัญญาและความสามารถที่จะปรับตนให้เข้ากับสภาวะแท้จริงของชีวิต พร้อมทั้งดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขและเจริญมั่นคงได้

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 16 ธันวาคม 2536

ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน...

48. ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความคิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริงซึ่งแต่ละคนควรเรียนรู้ให้ครบ เพื่อสามารถนำไปใช้ประกอบกิจการงาน และแก้ปัญหาที่บังเอิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 2 กรกฎาคม 2535

บุคคลที่ทรงคุณค่า...

49. การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยคือการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเสริมและสะสมความรู้ ความจัดเจน ในด้านวิชาการอย่างสูง และด้านการใช้ความคิดวิจารณ์ตามเหตุผลหลักวิชาความถูกต้อง ผู้มีปัญญาซึ่งได้ผ่านการศึกษาระดับนี้ จัดว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า ผู้จะเป็นกำลังสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงทุกด้าน ของประเทศอย่างสำคัญต่อไป เหตุนี้ บัณฑิตทั้งหลายจึงมีหน้าที่รับผิดชอบเกิดขึ้น ที่จะต้องนำความรู้ ความคิด และความสามารถจัดเจนของตนออกปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและบ้านเมือง

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 5 กรกฎาคม 2533

การศึกษาแนวหลักคือความจำเป็นอย่างไร...

50. การศึกษาค้นคว้าที่สำคัญและจำเป็นอย่างไร คือการศึกษาทางแนวหลัก อันได้แก่การฝึกฝนค้นคว้าวิชาเฉพาะของแต่ละคน ให้เชี่ยวชาญชำนาญแตกฉานลึกซึ้ง และพัฒนาก้าวหน้าพร้อมกันนั้น ในฐานะนักปฏิบัติ ซึ่งจะต้องทำงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นฝ่ายอื่นอยู่เป็นประจำ ทุกคน

จำเป็นต้องศึกษาทางแนวกว้างควบคู่กันไปด้วย การศึกษาตามแนวกว้างนี้ หมายถึง การศึกษาให้รู้ให้ทราบ ถึงวิทยาการสาขาอื่น ๆ ตลอดจน ความรู้รอบตัวเกี่ยวกับสภาวะและวิวัฒนาการของบ้านเมือง และสังคมในทุกแง่มุม เพื่อช่วยให้มองเห็น ให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างชัดเจนถูกต้อง และสามารถนำวิชาการด้านของตน ประสานเข้ากับวิชาด้านอื่น ๆ ได้โดยสอดคล้องถูกต้อง และเหมาะสม

พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วันที่ 19 กรกฎาคม 2533

ความสำคัญของการศึกษา...

51. การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่า ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด ความฉลาดรู้ คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ การศึกษาเพื่อความฉลาดรู้ มีข้อปฏิบัติที่น่ายึดเป็นหลักอย่างน้อยสองประการ ประการแรก เมื่อจะศึกษาสิ่งใดให้รู้จริง ควรจะให้ศึกษาให้ตลอด ครบถ้วน ทุกแง่มุม ไม่ใช่เรียนรู้อย่างบางส่วนบางตอน หรือเพ่งเล็งเฉพาะบางแง่มุม อีกประการหนึ่ง ซึ่งจะต้องปฏิบัติประกอบพร้อมกันไปด้วยเสมอ คือต้องพิจารณา ศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ และเที่ยงตรงเป็นกลาง ไม่ยอมให้รู้เห็นและเข้าใจ ตามอำนาจความเห็นยวนำของอคติ ไม่ว่าจะป็นอคติฝ่ายชอบหรือฝ่ายชังมิฉะนั้น ความรู้ที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นความรู้แท้ หากแต่เป็นความรู้ที่ถูกอำพรางไว้ หรือที่คลาดเคลื่อนวิปริตไปต่าง ๆ จะนำไปใช้ประโยชน์จริง ๆ โดยปราศจากโทษไม่ได้

พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 22 มิถุนายน 2524

3 ลักษณะของการศึกษา การเรียนรู้...

52. ลักษณะของการศึกษาหรือการเรียนรู้ นั้น มีอยู่สามลักษณะ ได้แก่ เรียนรู้ตามความคิด ความคิด ของผู้อื่นอย่างหนึ่งเรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผลอย่างหนึ่ง กับเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญอีกอย่างหนึ่ง

พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 25 มิถุนายน 2524

โรงเรียนนายร้อย...

53. สำหรับโรงเรียนนายร้อยซึ่งเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนแต่ละคนให้ครบถ้วน คือให้มีวิชาการที่แน่นอน มีความรู้รอบตัวและประสบการณ์ที่กว้างขวางทั่วถึง สำคัญที่สุด จะต้องให้ทุกคนมีวิชาและความสามารถจัดเจน ทั้งในด้านยุทธการ และในด้านการสร้างสรรค์ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนควบคู่กัน เพราะทหารมีภารกิจหลักอยู่ที่การป้องกันประเทศและการรักษาความสงบสุขมั่นคงของประชาชนทั้งสองประการ

พระบรมราชาโฆวาท ในพิธีสวนสนามของนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เนื่องในโอกาสที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ครบ 100 ปี วันที่ 27 กรกฎาคม 2524

ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดการศึกษา...

54. ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุก ๆ คนจึงต้องถือว่า ตัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อชาติ บ้านเมืองอยู่อย่างเต็มที่ ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์โตเต็มกำลังจะประมาท หรือละเลยมิได้ เพราะถ้าปฏิบัติให้ผิดพลาดบกพร่องไปด้วยประการใด ๆ ผลร้ายอาจเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และประเทศชาติได้มากมาย

พระบรมราชาโฆวาท พระราชทานแก่ครูและนักเรียน ที่ได้รับพระราชทานรางวัล วันที่ 27 กรกฎาคม 2524

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากพระบรมราชาโฆวาท ที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านการศึกษา ดังกล่าวมาข้างต้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระบรมราชาโฆวาทไว้อย่างชัดเจนว่า ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาต้องมีความรับผิดชอบต่อชาติ บ้านเมืองอยู่อย่างเต็มที่ ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์ โตเต็มกำลังจะประมาท หรือละเลยมิได้ เพราะถ้าปฏิบัติให้ผิดพลาดบกพร่องไปด้วยประการใด ๆ ผลร้ายอาจเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และประเทศชาติได้มากมาย หน้าที่ของผู้จัดและผู้ให้การศึกษานั้น กล่าวอย่างสั้นที่สุดก็คือการ “ให้คน ‘ได้เรียนดี’” เพื่อที่จะสามารถทำการงานสร้างตัวและดำรง ตัวให้เป็นหลักเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ การให้เรียนดีนั้นจะอย่างไร ข้อแรกจะต้องสอนให้มีวิชาการที่ดี ที่ถูกต้องและแน่นแฟ้นให้มีความสามารถและมีหลักการในการปฏิบัติ ข้อสอง ต้องฝึกหัดอบรมในจิตใจและความประพฤติปฏิบัติ ให้รู้เหตุรู้ผลและความรับผิดชอบชั่วดี เพื่อมิให้ความรู้ไปใช้ทางเบียดเบียนกันและกัน ต้องให้มีกำลังและสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ ผู้ที่ได้รับการศึกษาครบถ้วนเหมาะสมกันทุกด้าน เชื่อได้ว่าจะเป็น ผู้เข้มแข็งสามารถเต็มที่ในการปฏิบัติ ทั้งทางกายและทางความคิดจิตใจ จะกระทำหน้าที่การงานใดก็จะมุ่งหวังผลประโยชน์ที่แท้จริงของหน้าที่การงานนั้นเป็นใหญ่ ไม่หลงทาง ทั้งจะสามารถปฏิบัติบริหารอย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุผล อันสมบูรณ์ได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2493-2512.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2513-2514.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2515-2516.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2517-2519.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2520-2523.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2524-2528.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2529-2534.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. **ประมวลพระบรมราชโองบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2535-2548.** กรุงเทพฯ: บริษัท เกรย์ แมทเทอร์ จำกัด, 2550.

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ประมวลคำในพระบรมราชโองบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติสถาบันเทคโนโลยีจอร์ตา.พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร, 2550.

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส. จาก ศูนย์บริหารกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.cca.chula.ac.th/protocol/sufficiency-economy.htm>

54 พระบรมราโชวาท “ด้านการศึกษา” จากในหลวงรัชกาลที่ 9 ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1144700/>

5 พระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการศึกษา | ที่นักเรียนนักศึกษาควรยึดไว้ ไม่ให้ย่อท้อกับการเรียน ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.admissionpremium.com/content/3026>

